

แบบบันทึกการสำรวจ

ชื่อแหล่งโบราณคดี..... หมายเลขอแหล่ง.....
การสำรวจครั้งที่

☐ 1	วันที่.....	คณะสำรวจ.....
☐ 2	วันที่.....	คณะสำรวจ.....
☐ 3	วันที่.....	คณะสำรวจ.....

ที่ตั้ง บ้าน..... ตำบล..... อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 พิกัดภูมิศาสตร์..... N..... E พิกัดกริด UTM.....
 การเดินทางสู่แหล่ง.....

สภาพแหล่งโบราณคดี.....

ขนาดของแหล่งโบราณคดี..... ชนิดของป่าโดยรอบ.....

ตำแหน่งระดับความสูง..... เมตร/ราก. หรือประมาณ..... เมตร จาก.....

ลักษณะสภาพที่ตั้งของแหล่งโบราณคดี

☐	ลานตะพักริมน้ำ	☐	เนินเขาเตี้ยๆริมน้ำ	☐	เนินเขารูป	☐	สันดอย
☐	ยอดเขาโตก	☐	ถ้ำ	☐	เพิงพา	☐	อื่นๆ.....

ประเภทของแหล่งน้ำ

☐	ลำน้ำสายหลัก	ชื่อ.....	ระยะห่างจากแหล่ง..... เมตร
☐	ลำน้ำสาขา	ชื่อ.....	ระยะห่างจากแหล่ง..... เมตร
☐	แหล่งน้ำธรรมชาติ	ชื่อ.....	ระยะห่างจากแหล่ง..... เมตร

การกระจายตัวของโบราณวัตถุที่พบ.....

โบราณวัตถุที่พบ

ประเภทของโบราณวัตถุ	< 10	> 10-20	> 20-30	> 30-50	> 50-100	> 100
เศษภาชนะดินเผา						
เศษคริ่งถ้วยและภาชนะดินเผาเนื้อเกร็ง						
เครื่องมือหินบด						
แกนหินกะเทาะ						
สะเก็ดหินกะเทาะ						
หินลับ						
หินกรวดแม่น้ำ						
เครื่องมือเครื่องใช้เหล็ก						
เครื่องมือเครื่องใช้สำริด						
โลงไม้						
ถุงปั๊ด						
เศษชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์						

ประเภทของแหล่งโบราณคดี.....อายุสมัยโดยประมาณ.....

หมายเหตุ/ข้อสังเกต.....

.....
ภาพสีม้วนที่..... ลำดับภาพที่..... ภาพถ่ายด้วยม้วนที่..... ลำดับภาพที่.....
แผนผัง # ..... ผู้บันทึก..... วันที่บันทึก.....

สรุปรายงานการสำรวจ

จากการดำเนินงานสำรวจแหล่งโบราณคดีภายในขอบเขตพื้นที่การวิจัย หรือบริเวณลุ่มน้ำลำต้นบนชั้นกรอบคุณพื้นที่ใน 5 หมู่บ้านของตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน อันได้แก่ หมู่บ้านถ้ำลอด หมู่บ้านวนาหลวง หมู่บ้านเมืองแพม หมู่บ้านแอกโก้า-แสนคำลือ หมู่บ้านห้วยแห้ง โดยแหล่งโบราณคดีที่สำรวจพบทั้ง 20 แหล่งนี้ หากนำมากำหนดแบ่งแยกตามหมู่บ้าน ต้องอาศัยการพิจารณาจากระยะทางที่ห่างจากหมู่บ้าน และตำแหน่งของแหล่งโบราณคดีว่า ที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่เกย์ตระรูมของหมู่บ้าน ตามที่ได้สอบถามจากคนนำทางในการสำรวจ ทั้งนี้เพื่อระบุขอบเขตที่ชัดเจนของหมู่บ้านในบริเวณพื้นที่สูงนั้น ไม่ได้แบ่งแยกตามถนนหรือขอบเขตพื้นที่หมู่บ้านชัดเจนเหมือนกันชุมชนในพื้นที่ร่วม แต่ชาวบ้านสามารถแบ่งแยกและรับรู้กันจากสภาพพื้นที่สันเข้าและกลุ่มพื้นที่เกย์ตระรูมของหมู่บ้านที่กระจายอยู่ ดังนั้น กำหนดค่าว่าแหล่งโบราณคดีใด อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านใด ผู้วิจัยจึงต้องกำหนดตามเกณฑ์พิจารณาดังกล่าวข้างต้น

ตารางที่ บ.1 ตารางสรุปจำนวนแหล่งโบราณคดีจากการสำรวจของโครงการวิจัย

หมู่บ้าน	จำนวนแหล่งโบราณคดี							รวม	
	สมัยก่อน ประวัติศาสตร์		สมัยประวัติศาสตร์						
	สันดอน	ถ้ำ/พิพิธภัณฑ์		แหล่งพินัยกรรมโบราณ	โบราณสถาน	ห้องอาศัย? / ที่สังเคพ?	แหล่งโบราณคดี		
บ้านถ้ำลอด	9	-	-	-	-	-	-	9	
บ้านเมืองแพม	3	1	-	1	1	-	1	7	
บ้านแอกโก้า	-	-	-	-	-	1	-	1	
บ้านวนาหลวง	-	-	1	-	-	-	-	1	
บ้านห้วยแห้ง	1	-	-	-	-	-	1	2	
รวม	13	1	1	1	1	1	2	20	

จากตารางที่ 2.1 โดยสรุปจำนวนของแหล่งโบราณคดีทั้ง 20 แหล่งที่ได้สำรวจพบในโครงการวิจัยนี้ โดยแบ่งแยกตามหมู่บ้าน อายุสมัย หน้าที่ของแหล่งและลักษณะที่ตั้งทางกายภาพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในวิธีการสำรวจ

แบบสุ่มพื้นที่ (Random sample) ในพื้นที่บริเวณหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่การวิจัย แหล่งโบราณคดีสมัยก่อน ประวัติศาสตร์เป็นแหล่งโบราณคดีที่พบกระจายอยู่มากที่สุด โดยเฉพาะแหล่งโบราณคดียุคหินยะหรือหินในสภาพพื้นที่แบบสันดอนพนมเป็นจำนวนมากในบริเวณบ้านที่ลอดและบ้านเมืองเพມ ในขณะที่แหล่งโบราณคดีประเภทอื่นๆ นั้น พบในจำนวนที่คล้ายกัน

อย่างไรก็ตาม จำนวนของแหล่งโบราณคดีในตารางที่ 2.1 นี้ อาจไม่นิยในการอธิบายการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมได้ด้วยชัดเจน เพราะแน่นอนที่สุดว่าการสำรวจด้วยวิธีการสุ่มพื้นที่ดังกล่าว ย่อมมีอคติทางวิชาการปนอยู่ด้วย การพนแพแหล่งโบราณคดีในประเภทใดที่มากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับความลำเอียงในการสำรวจ และโอกาสที่จะพบแหล่งโบราณคดีแต่ละแห่งด้วย

แต่แหล่งโบราณคดีทั้ง 20 แหล่งนั้น สามารถสร้างของสังเกตบางประการให้แก่ผู้วิจัยได้ หากนำข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่มีอยู่เดิมมาเป็นเพดานความคิด เกี่ยวกับการเลือกใช้พื้นที่ประกอบกิจกรรมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย

ตารางที่ ข.2 ตารางแสดงจำนวนแหล่งโบราณคดีจากฐานข้อมูลตามลักษณะพื้นที่และอายุสมัย

ลักษณะพื้นที่	อายุสมัย					รวม	
	ก่อนประวัติศาสตร์			ประวัติศาสตร์	ที่มา		
	มนต์หินภาษาไทย	มนต์หินต่างๆ	มนต์หิน-โลจิก	ล่านา			
สันดอน	2	1	-	-	-	3	
ท้า/เพิงพา	10	-	32	-	10	52	
เนินเขาเริมน้ำ	1	-	-	6	-	7	
ลานตะพักริมน้ำ	1	-	-	5	-	6	
รวม	14	1	32	11	10	68	

หมายเหตุ: ข้อมูลในตารางนี้รวบรวมจากโดยสรุปจากข้อมูลของโครงการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดแหล่งโบราณคดีที่สูงในอันดับปีก่อนปีหลัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโครงการโบราณคดีบินพื้นที่สูงในอันดับปีก่อนปีหลัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในตารางที่ ข.2 เป็นข้อมูลแหล่งโบราณคดีจำนวน 68 แหล่งทั่วทั้งอำเภอปางมะผ้า โดยแหล่งที่มากของข้อมูลเหล่านี้ได้มาจาก การวิจัยสองชนิดคือ โครงการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลของโครงการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สูงฯ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเข้าในฐานข้อมูลที่ได้สร้างขึ้น ดังกล่าวไว้ในรายงานความก้าวหน้าฉบับที่ 3 โดยในที่นี้ ผู้วิจัยได้นำมาสรุปแยกตามอายุสมัยและลักษณะพื้นที่อีกด้วย เพื่อแสดงให้เห็นถึงเพดานความคิดเริ่มต้นและประเด็นปัญหาการวิจัยของโครงการสำรวจและจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ฯ ครั้งนี้ ก่อว่าคือหากมองในมิติของเวลา ร่วมกับมิติของพื้นที่ พบร่วมกันในแต่ละช่วงเวลาและวัฒนธรรมนั้น จะมีจุดเด่นที่ทำให้เกิดมุมมองว่ามนุษย์ในแต่ละยุคสมัยแต่ละวัฒนธรรมมีการเลือกใช้พื้นที่ในลักษณะที่เฉพาะบางลักษณะเป็นหลักเท่านั้น เช่น

- ในยุคหินยะจากข้อมูลที่มีอยู่เดิมพบว่า มักมีการเลือกออกอย่างอาศัยในพื้นที่ที่เป็นถ้ำและเพิงผามากกว่า พื้นที่ลักษณะอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะ ในข้อมูลเดิมนั้น ยังไม่ได้ให้ความสนใจในการสำรวจพื้นที่ของแหล่งแบบปิดโล่ง (Open site) มากนัก จึงไม่มีข้อมูลที่หนักแน่นเพียงพอสำหรับการอธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างแหล่งที่เป็นถ้ำและเพิงผากันแหล่งที่เป็นสันดอย ทำให้ข้อสรุปส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมของมนุษย์ในช่วงเวลาใด ไม่ลักษณะเป็นการบรรยายและสันนิษฐานตามแนวคิดทั่วไป แต่ ไม่สามารถพิสูจน์แนวคิดและให้คำอธิบายที่น่าเชื่อถือได้
- ในช่วงยุคหินขัดและช่วงวัฒนธรรมโอลิมปิก ไม่มี ข้อมูลลูกจำกัดด้วยหลักฐานที่พบในแหล่งโบราณคดีบาง ลักษณะ ทำให้ไม่สามารถเข้าใจความเคลื่อนไหวทางสังคมได้ เช่น ในยุคหินขัด พบเพียงแหล่งที่เชื่อ ว่าเป็นที่อยู่อาศัยบนสันดอย/สันเขาเพียงแห่งเดียว ไม่สามารถอธิบายได้ว่ามนุษย์ในช่วงสมัยนี้มี พฤติกรรมและการใช้พื้นที่ในภูมิประเทศอื่นๆอย่างไรบ้าง เช่นเดียวกับในช่วงวัฒนธรรมโอลิมปิก ซึ่ง พบแต่เพียงถ้ำที่ฝังศพ แต่ไม่พบแหล่งที่มีหลักฐานแสดงว่าเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในช่วงเวลาใดๆ
- สำหรับช่วงสมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่ของข้อมูลเชื่อว่าเป็นแหล่งที่ร่วมสมัยกับวัฒนธรรม ล้านนา นักจะพบในพื้นที่ริมน้ำ ไม่ว่าจะเป็นบนลานตะพักริมน้ำหรือเนินเขาเตี้ยๆริมน้ำ ทำให้ภาพ ของสังคมวัฒนธรรมในช่วงเวลาใด ถูกจำกัดคุณมองอยู่เฉพาะบริเวณพื้นที่ริมน้ำเท่านั้น ไม่มีหลักฐาน อื่นที่สามารถนำมาอธิบายความเคลื่อนไหวทางสังคมของมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากสภาพภูมิ ประเทศรอบตัวอย่างเดิมที่

ดังนั้น ปัญหาส่วนใหญ่ของข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่มีอยู่เดิมคือ การมีตัวแทนแหล่งโบราณคดีในแต่ละ ช่วงเวลาและแต่ละกิจกรรมของมนุษย์ที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถอธิบายและพิสูจน์บนพื้นฐานของข้อมูลหลักฐาน ได้อย่างหนักแน่น และนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ต้องทำการสำรวจแหล่งโบราณคดีเพิ่มเติมในการวิจัยชั้นนี้

หลังจากการสำรวจภาคสนามในงานวิจัยชั้นนี้ เสร็จสิ้นลงแล้ว ข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่พบขึ้นได้ช่วย ผู้วิจัยเข้าใจและมองเห็นปัญหาในการวิจัยได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หากนำข้อมูลในตารางที่ บ.1 มาพิจารณา เปรียบเทียบกับข้อมูลในตารางที่ บ.2 ทำให้ผู้วิจัยมีข้อมูลและบุน Munong ในการศึกษาการเลือกใช้พื้นที่ของมนุษย์ใน แต่ละช่วงเวลาซัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินยะจากและช่วงสมัยประวัติศาสตร์ โดย ข้อมูลที่เพิ่มเติมใหม่นี้ ทำให้เข้าใจว่ามนุษย์ในแต่ละช่วงเวลาใด มีรูปแบบการใช้พื้นที่ในภูมิประเทศที่หลากหลาย และมีการเคลื่อนไหวอย่างมาก เช่น ในช่วงก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินยะจากนั้น พื้นที่การอยู่อาศัยไม่ได้จำกัด เฉพาะถ้ำและเพิงผาเท่านั้น ยังมีพื้นที่สันดอยอีกหลายแห่งที่พบหลักฐาน ซึ่งน่าจะอยู่ร่วมสมัยและร่วมวัฒนธรรม กัน ถ้าและเพิงผาอาจเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งในการใช้พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยในบางช่วงเวลา เพราะสันดอยก็ได้การ ใช้พื้นที่อีกรูปแบบหนึ่งที่พบมากเช่นกัน

จากประสบการณ์ในภาคสนามผู้วิจัยเชื่อว่า น่าจะมีรูปแบบที่สัมพันธ์กันระหว่างการใช้พื้นที่ถ้ำเพิงผากัน สันดอย เพราะในพื้นที่ที่ริเวณบ้านถ้ำลด แหล่งโบราณคดีที่พบตามถ้ำและเพิงผาในยุคหินยะจากนั้น จะพบ แหล่งโบราณคดีที่เป็นสันดอยซึ่งพบโบราณวัตถุร่วมยุคสมัยกัน กระจายอยู่โดยรอบ เช่นเดียวกับแหล่งโบราณคดี จากหมู่บ้านเมืองแพร ซึ่งการสำรวจในการวิจัยครั้งนี้ ได้พบแหล่งที่อยู่อาศัยที่เป็นถ้ำและเพิงผา ในขณะเดียวกัน ได้พบแหล่งสันดอยที่อยู่ห่างออกไป ดังนั้น ประเด็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำและเพิงผากับสันดอยใน ยุคหินยะจาก จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่สำคัญที่ผู้วิจัยจะนำมาศึกษาวิเคราะห์อีกครั้ง โดยประเด็นนี้ แม้จะมีนัก โบราณคดีบางท่านกล่าวถึงการใช้พื้นที่ของมนุษย์ในช่วงสมัยนี้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ทำนักตามช่วงฤดูกาล ซึ่ง เป็นรูปแบบการดำรงชีพอย่างหนึ่ง (สุรพล นาลีพินธุ 2542: 27) แต่ก็เป็นการตั้งข้อสังเกตตามแนวคิดที่ยังไม่

สามารถหาหลักฐานมาพิสูจน์ได้โดยย่างชุดเงิน การศึกษาในประเด็นนี้จึงน่าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับผลวัตถุในการคำรังชีพและการเลือกใช้พื้นที่ของมนุษย์ในยุคหินก่อนเทาฯ ได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ข้อมูลในตารางที่ ข.1 และ ข.2 ยังทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าในช่วงสมัยประวัติศาสตร์นี้ มนุษย์มีการเคลื่อนไหวและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ภูมิประเทศที่หลากหลาย เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการพบร่อง โภรมคดีบริเวณสันดอยสูง ซึ่งอยู่ห่างจากแหล่งน้ำและพื้นที่ราบเนื้องล่างหลายร้อยเมตร ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้คนในช่วงสมัยประวัติศาสตร์นี้ มีการใช้พื้นที่รอบบริเวณที่อยู่อาศัยอย่างเต็มที่ เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในรายงานฉบับนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งแหล่ง โภรมคดีทั้งหมดอีกครั้งด้วยการประมาณผลจากฐานข้อมูลในบทต่อไป เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมเบื้องต้นของการใช้พื้นที่ของแหล่งแหล่ง โภรมคดีตามอายุสมัยและหน้าที่ที่เหมือนและแตกต่างกัน

ข.1 วิธีการสำรวจ

ในการสำรวจใช้วิธีการเดินสำรวจ (Ground Reconnaissance Survey) ไปตามพื้นที่ภูมิประเทศ เพื่อสังเกตหาร่องรอยของโภรมวัตถุที่กระจายอยู่ตามพื้นผิว เมื่อพบแหล่งแหล่ง โภรมคดีแต่ละแห่ง จะทำการเก็บบันทึกตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งแหล่ง โภรมคดีด้วยเครื่องกำหนดตำแหน่งบนพื้นผิวโลก (GPS) จากนั้นทำการเก็บบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับสภาพของแหล่งแหล่ง โภرمคดีแต่ละแห่งลงในแบบบันทึก (ดู ภาคผนวก ก) รวมทั้งการถ่ายภาพเพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของแหล่งแหล่ง โภرمคดีและโภรมวัตถุที่พบในวันและเวลาที่ได้มีการสำรวจ

ข.2 การเก็บตัวอย่างและการทำแผนผัง

ปัญหาอย่างหนึ่งในการดำเนินการคือจำนวนบุคลากร ทำให้ในการสำรวจยังไม่สามารถทำแผนผังสภาพของแหล่งแหล่ง โภرمคดีและการกระจายตัวของ โภรมวัตถุที่พบได้

ส่วนการเก็บตัวอย่าง โภرمวัตถุจากแหล่งแหล่ง โภرمคดีที่พบจากการสำรวจครั้งนี้ ผู้วิจัยยังไม่เลือกที่จะเก็บหรือเก็บขึ้นข่ายตัวอย่างของ โภرمวัตถุออกจากแหล่งแหล่ง โภرمคดีแต่ละแห่ง เพราะต้องการกลับไปทำแผนผังแหล่งแหล่ง โภرمคดีและการกระจายตัวของ โภرمวัตถุอีกครั้ง โดยทำการจำแนกและนับจำนวน โภرمวัตถุที่พบบนพื้นผิวตามสภาพจริงของพื้นที่อย่างละเอียด ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษานัยที่น่าจะเป็นของพื้นที่กิจกรรมต่อไป

ข.3 แหล่ง โภرمคดีที่สำรวจในการวิจัย

ข.3.1 แหล่ง โภرمคดีสันค่าย 1

หมายเลขอารยธรรมฉบับแหล่ง 3001

คณะสำรวจ

1. นายเชิดศักดิ์ ศรีราภิวัฒน์ (นักวิจัย)
2. นายสาียนต์ คล้ายเก้าแก้ว (เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถิ่น้ำลอด)

วันที่สำรวจ 15 มกราคม 2548

ตำแหน่งพิกัด

ระบบ UTM ที่ 425433 E / 2162403 N

(แผนที่โดยผู้ก่อสร้าง ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าดำเนินการ เดินไปตามเส้นทางเข้าไปยังวัดที่อยู่บริเวณปากถ้ำด้านที่น้ำลงไหหลอก ภายในวัดจะมีทางเดินที่ทอดขึ้นไปยังสันดอยอยู่ทางด้านซ้ายมือซึ่งต้องผ่านบริเวณที่เป็นภูเขาสูง เมื่อสุดทางให้เดินตัดขึ้นไปตามสันดอย ก่อนถึงที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีให้สังเกตว่าจะผ่านพื้นที่ป่าสนประมาณ 2-3 เนิน夷า ซึ่งจากศูนย์ศึกษาฯ จะถึงแหล่งใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 45-60 นาที

รูปที่ ข.1 ภาพแผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสันค่าย 1

สภาพแหล่งโบราณคดี เป็นสันดอยที่มีลักษณะเป็นแนวยาว วงศ์ตัวตามแนวทิศเหนือ-ใต้ มีพื้นที่ราบแคบๆอยู่ด้านบน ที่ตั้งของแหล่งอยู่ในระดับความสูงประมาณ 891 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางตามคำกำหนดในเครื่อง GPS สภาพพื้นที่โดยรอบจะมีลักษณะลาดเอียงประมาณ 40 องศา สภาพพื้นผิวของแหล่งโบราณคดีโดยทั่วไปจะมีหินธรรมชาติ ซึ่งเป็นหินประเททหินรายและหินดินดาน โผล่ขึ้นมา สภาพพื้นที่โดยทั่วไปอยู่ในบริเวณป่าสน ซึ่งจะมีพืชพันธุ์ขึ้นมาหนาแน่นมากนัก มีพืชคลุมดินขึ้นอยู่เล็กน้อย ทำให้สภาพโดยรวมของแหล่งที่ลักษณะที่ค่อนข้างไปร่วง แสดงแผลส่องชัดเจนทั่วทั้งแหล่งและมีอาการถ่ายเทดี นอกจากนี้ตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ยังอยู่ระหว่างพื้นที่ดันน้ำห้วยหินลับทางด้านทิศใต้และห้วยหินกองทางด้านทิศเหนือ

โบราณวัตถุที่พบ ประกอบด้วยเครื่องมือหินกระเทาะทั้งที่เป็นแกนหินและสะเก็ดหิน ได้แก่ แกนหินประเกทเศษที่เหลือจากการใช้งาน เศษแตกหัก ส่วนสะเก็ดหินได้แก่สะเก็ดหินที่เกิดจากการกระแทกเพื่อผลิตและซ่อนแซမเครื่องมือ ทั้งแบบปูนภูมิและทุติยภูมิ เท่าที่สังเกตจากการสำรวจจะพบสะเก็ดหินแบบทุติยภูมิที่ใช้งาน และไม่ใช้งานค่อนข้างมาก แม้ว่าโบราณวัตถุทั้งหมดที่พบจะไม่หนาแน่นนัก บริเวณที่พบโบราณวัตถุกระจายเป็นกลุ่มค่อนข้างชัดเจนนั้น จะอยู่ท่างบริเวณตรงกลางของแหล่งโบราณคดี

วัตถุเดิมที่นำมาใช้ในการกระแทกเครื่องมือหินเหล่านี้ จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นหินกรวดแม่น้ำประเกทแอนดิไซต์และควอตไซต์ตามลำดับ อาจมีหินควอทไซต์กึ่งหินรายอยู่บ้าง แต่ไม่สามารถสังเกตได้แน่ชัด เพราะเนื้อของหินจะมีลักษณะใกล้เคียงกับหินธรรมชาติมาก จากการกระจายตัวของโบราณวัตถุทำให้สามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งโบราณคดีได้ประมาณ 50x100 เมตร

ประเกทหน้าที่ของแหล่งโบราณคดี ที่พักอาศัยชาวครัว

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินกระแทก

รูปที่ ข.2 สภาพพื้นที่บริเวณแหล่งโบราณคดีสันค่าย 1

รูปที่ ข.3 เครื่องมือหินแตกหักที่พบในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 1

รูปที่ ข.4 เศษเครื่องมือหินแกนหินในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 1

ข.3.2 แหล่งโบราณคดีสันค่าย 2

หมายเลขอารยธรรมแหล่ง 3002

คณะกรรมการ

1. นายเชิดศักดิ์ ตรีรยาภิวัฒน์ (นักวิจัย)
  2. นายสาขันต์ คล้ายเก้าเก้า (เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลำลอด)
- วันที่สำรวจ 15 มกราคม 2548

ตำแหน่งพิกัด

ระบบ UTM ที่ 425805 E / 2162389 N

(แผนที่ดอยผักกูด ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านถ้ำลำลอด ตำบลถ้ำลำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลำลอด เดินไปตามเส้นทางผ่านวัดที่อยู่บริเวณปากถ้ำด้านที่น้ำลาง ไหลอออกแบบที่ดินตัดชั้นไปตามสันดอย ไปจนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 1 จากนั้นเดินต่อชั้นไปตามสันดอย มุ่งหน้าไปทางทิศตะวันออกประมาณ 5-10 นาที จะถึงที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้

สภาพแหล่งโบราณคดี เป็นสันดอยที่มีพื้นที่ราบแคบๆระหว่างรอยต่อของสัน มีดำเนแหงที่ตั้งอยู่ในระดับความสูงประมาณ 949 เมตรจากระดับน้ำทะเลเป็นกลางตามค่ากำหนดจากเครื่อง GPS ตัวสันนินแห่งนี้ทอดยาวไปตามแนวตะวันออก-ตะวันตก สภาพพื้นผิวดอยแห่งนี้โดยรวมของแหล่งโบราณคดีโดยทั่วไปจะมีหินธรรมชาติโผล่ขึ้นมาค่อนข้างหนาแน่น สภาพพื้นที่ซึ่งอยู่ในป่าสน ทำให้สภาพโดยรวมของแหล่งที่ลักษณะที่ค่อนข้างโปรด় แสงแดดส่องถึงทั่วทั้งแห่งนี้และมีอากาศถ่ายเทดี ทางด้านทิศใต้ของแหล่งมีสภาพพื้นที่ลาดชั้นมาก ซึ่งมองจากด้านนี้พบว่าตัวแห่งตั้งอยู่หนึ่งยอดบนร่องเขาที่เป็นต้นน้ำของห้วยหินลับ และน้ำสังเกตว่าปัจจุบัน บริเวณที่พบร่องโบราณวัตถุหนาแน่นมีลักษณะเป็นลานโฉลงและค่อนข้างเรียบ ไม่มีหินธรรมชาติมากเท่ากับบริเวณโดยรอบ

รูปที่ ช.5 ภาพแผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสันคาย 2

โบราณวัตถุที่พบ ประกอบด้วยเครื่องมือหินกะเทาะหั้งที่เป็นแกนหินและสะเก็ดหิน ได้แก่ แกนหินประเกทเศษที่เหลือจากการใช้งาน เครื่องมือหินแบบสูมาตราลิช เครื่องมือหินแบบไม่มีรูปร่างแน่นอน (Amorphous Tool) เครื่องมือหินที่เกิดจากการแตกหักจากหินขนาดใหญ่ ส่วนสะเก็ดหินได้แก่สะเก็ดหินที่เกิดจากการกะเทาะเพื่อผลิตและซ่อมแซมเครื่องมือ หั้งแบบปูนภูมิและทุติยภูมิ สะเก็ดหินทุติยภูมิที่เกิดจากการแตกหัก จากการสังเกตพบว่าสะเก็ดหินแบบทุติยภูมิที่เกิดจากการแตกหักและเครื่องมือแกนหินแกนแบบต่างๆ มีร่องรอยสึกจากการใช้งานอย่างมากและมีขนาดค่อนข้างเล็ก ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดจากการใช้ประโยชน์จากเครื่องมืออย่างเดียวที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก

การกระจายตัวของโบราณวัตถุทำให้สามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งโบราณคดีได้ประมาณ 30x30 เมตร วัตถุดินที่ใช้ในการทำเครื่องมือหินกะเทาะโดยส่วนใหญ่เป็นหินกรวดแม่น้ำประเทาแอนดิไซต์ ควอตไซต์ และหินทรายเนื้อละเอียดตามลำดับ

ประเภทหน้าที่ของแหล่งโบราณคดี ที่พักอาศัยชั่วคราว

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินกะเทาะ

รูปที่ บ.6 สภาพพื้นที่แหล่งโบราณคดีสันค่าย 2

รูปที่ บ.7 เศษเครื่องมือแกนหินที่พบกระจายอยู่บนผิวดินของแหล่งโบราณคดีสันค่าย 2

รูปที่ บ.8 เครื่องมือแกนหินที่ถูกใช้ขันหมดสภาพในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 2

ข.3.3 แหล่งโบราณคดีสันค่าย 3

หมายเลขอมาตราฐานแหล่ง 3003

คณะกรรมการ

1. นายเชิดศักดิ์ ตระยาภิวัฒน์ (นักวิจัย)
  2. นายสาียนต์ คล้ายเก้าเกี้ยว (เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลำลอด)
- วันที่สำรวจ 15 มกราคม 2548

ตำแหน่งพิกัด

ระบบ UTM ที่ 426304 E / 2162400 N

(แผนที่ดอยผักกุด ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลำลอด เดินไปตามเส้นทางผ่านวัดที่อยู่บริเวณปากถ้ำด้านที่น้ำลางไหลออก แล้วเดินตัดดินไปตามสันดอย ไปจนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 1 จากนั้นเดินต่อขึ้นไปตามสันดอย จนถึงที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีสันค่าย 2 เดินตามสันดอยขึ้นไปอีกประมาณ 15-20 นาที ที่ตั้งแหล่งจะเป็นสันดอยสุดท้ายก่อนถึงจุดสูงสุดของยอดเขา

รูปที่ ข.9 ภาพแผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสันค่าย 3

สภาพแหล่งโบราณคดี เป็นสันดอยเล็กๆ ที่มีรูปร่างยาว ทอดยาวไปตามแนวตะวันออก-ตะวันตก ในลักษณะเป็นลาดสันดอยต่อระหว่างเนินสองนิน ซึ่งยอดเขาที่อยู่ติดกันแห่งนี้ ไปทางทิศตะวันออกจะเป็นยอดสูงที่สุดของเทือกเขาสันค่าย ตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีอยู่ในระดับความสูงประมาณ 1,041 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางตามค่ากำหนดจากเครื่อง GPS สภาพพื้นผิวของแหล่งโบราณคดีโดยทั่วไปจะมีหิน

ธรรมชาติโคลนขึ้นมาค่อนข้างหนาแน่น ส่วนใหญ่เป็นหินดินดานและหินทราย สภาพพื้นที่ตั้งของพื้นที่อยู่ในบริเวณป่าสน ทำให้สภาพโดยรวมของแหล่งที่ค่อนข้างโปรด แสงแดดส่องถึงทั่วแหล่งที่ค่อนข้างโปร่งและมีอากาศถ่ายเทดี

เนื่องจากแหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีลักษณะเป็นสันยາแอบๆ ดังนั้น สภาพพื้นที่ทั้งสองข้างของแหล่งที่ค่อนข้างมีความลาดชันมาก โดยจากตำแหน่งของแหล่งที่ค่อนข้างน้ำที่ด้านทิศเหนือจัดเป็นพื้นที่บริเวณตอนบนของห้วยหินกอง ส่วนด้านทิศใต้เป็นบริเวณตอนบนของพื้นที่ห้วยหินลับ จึงทำให้กับว่าที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้อยู่ระหว่างพื้นที่ต้นน้ำ

รูปที่ ข.10 สภาพพื้นที่ในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 3

โบราณวัตถุที่พบ มีจำนวนน้อยมาก ได้แก่ เครื่องมือทำจากเศษเก๊หินขนาดใหญ่ 1 ชิ้น และเศษเก๊หินปูนภูมิที่ไม่มีรอยใช้งาน 1 ชิ้น สะเก็ดหินทุ่มภูมิที่เกิดจากการตกแต่งเครื่องมือ 2 ชิ้น และเศษเก๊หินแบบติติภูมิอึกหนึ่งชิ้น ทั้งหมดใช้วัตถุดิบจากหินกรวดแม่น้ำที่เป็นหินแอนดีไซต์ ส่วนอึกหนึ่งเป็นเศษแกนหินที่เหลือทิ้งไว้ ทำการหินقوอาทิไซต์ เนื่องจากจำนวนโบราณวัตถุที่พบมีไม่มากนักและกระจายอยู่อย่างเบาบาง ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้กำหนดขอบเขตของแหล่งโบราณคดีได้ จึงใช้ขอบเขตโดยประมาณจากสภาพของสันดอยของแหล่งโบราณคดี ทำให้กำหนดขอบเขตของแหล่งโบราณคดีได้ประมาณ 10x15 เมตร

รูปที่ ข.11 เศษแกนหินกระเบ้าไม้ได้ใช้งานที่พบในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 3

รูปที่ ข.12 โบรณวัตถุที่พบในแหล่งโบรณคดีสันค่าย 3

ประเภทหน้าที่ของแหล่งโบรณคดี ที่พักอาศัยชั่วคราว
อายุสมัยของแหล่งโbronคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินกะเทาะ

ข.3.4 แหล่งโbronคดีสันค่าย 4

หมายเลขมาตราฐานแหล่ง 3004

คณะกรรมการ

1. นายเชิดศักดิ์ ตรีราภิวัฒน์ (นักวิจัย)
  2. นายนานะ แก้ววงศ์วน (ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการ โbronคดีบนพื้นที่สูงฯ)
- วันที่สำรวจ 6 กุมภาพันธ์ 2548

ตำแหน่งพิกัด

ระบบ UTM ที่ 425809 E / 2162798 N

(แผนที่ดอยผักกุด ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำนำลอด เดินไปจนถึงหน้าวัดบริเวณปากถ้ำด้านที่น้ำลางไหลออก จะพบลำห้วยแห้ง เดินตัดขึ้นสันดอยไปตามฝั่งขวาของลำห้วย ผ่านพื้นที่ป่าเบญจพรรณ ไปจนถึงพื้นที่ป่าสน ที่ตั้งของแหล่ง โbronคดีจะอยู่ทางสันดอยด้านใต้ที่อยู่สูงที่สุดในบริเวณที่เริ่มเป็นป่าสน

รูปที่ ข.13 ภาพแผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสันถ่าย 4

สภาพแหลงโบราณคดี เป็นยอดสันดอนลูกหนึ่งก่อนถึงยอดของที่อุกเทาในบริเวณนี้ ลักษณะของสันดอนแห่งนี้จะตัวเป็นแนวยาวในแนวตะวันออก-ตะวันตก มีพื้นที่ร่วนແคนๆอยู่ด้านบน ซึ่งจากจุดที่ตั้งแหล่งโบราณคดีสามารถมองเห็นพื้นที่หมู่บ้านถ้ำลอดและภูมิประเทศบริเวณริมแม่น้ำลำได้อย่างชัดเจน ตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีอยู่ในระดับความสูงประมาณ 941 เมตรจากระดับน้ำทะเลเป็นกลางตามค่ากำหนดจากเครื่อง GPS พื้นผิวดวงแหล่งจะพบหินธรรมชาติที่เป็นหินดินดานและดินทรัพยากรายจายอยู่ทั่วไป สภาพพื้นที่ของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสน ซึ่งมีสภาพเปิดโล่ง แฉะส่องถึงและมีอากาศถ่ายเทเป็นอย่างดี นอกจากนี้ สภาพทางพื้นที่ของแหล่งโบราณคดีประกอบด้วยบริเวณที่เป็นเนินเขาที่พับหลักฐานสามบริเวณได้แก่ เนินด้านตะวันตก เนินกลางแหล่ง และเนินด้านตะวันออก โดยเนินด้านตะวันตกและเนินกลางแหล่งจะเป็นยอดสันดอนที่สูงที่สุดและอยู่ในระดับเดียวกัน พบร่องรอยตุ่นกระหายอยู่ทั่วไปไม่หนาแน่นัก ส่วนเนินด้านตะวันออกจะอยู่ด้านจากเนินกลางแหล่ง และอยู่ต่ำลงมาประมาณ 5 เมตรในแนวตั้ง พบร่องรอยตุ่นกระหายทั่วไป แม้จะไม่มากนัก แต่ก็หนาแน่นมากกว่าเนินที่อยู่ด้านบนทั้งสองเนิน ทั้งยังสังเกตพบว่าขนาดของโบราณวัตถุมีขนาดที่ค่อนข้างใหญ่กว่าด้วย

โดยจะต้องมีการนำสิ่งที่พูดคุยในห้องเรียนมาใช้ในการสอน เช่น การนำเสนอเรื่องราว ภาพ วิดีโอ หรือเสียง ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่กำลังเรียน เช่น การนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ฯลฯ ผ่านสื่อเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน หรือเครื่องเขียนด้วยปากกา ที่สามารถแสดงผลลัพธ์ทางภาพได้ทันที เช่น การนำเสนอภาพถ่าย วิดีโอ หรือกราฟิก ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวได้มากขึ้น หรือการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ฯลฯ ผ่านสื่อเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน หรือเครื่องเขียนด้วยปากกา ที่สามารถแสดงผลลัพธ์ทางภาพได้ทันที เช่น การนำเสนอภาพถ่าย วิดีโอ หรือกราฟิก ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวได้มากขึ้น

หินใช้งานแบบไม่มีรูปร่างแน่นอน วัตถุคือส่วนใหญ่ประกอบด้วยหินกรวดแม่น้ำที่เป็นหินประเภทแอนดีไซต์ หินทรายเนื้อละเอียด หินโคลนและหินควอทไซต์ ตามลำดับ

รูปที่ ข.14 สภาพพื้นที่บริเวณเนินด้านตะวันตกของแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4

ส่วนบริเวณเนินด้านตะวันออกนี้ เท่าที่สังเกตจากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือแกนหินมากกว่าสะเก็ดหิน โดยเครื่องมือแกนหินแบบไม่มีรูปร่างแน่นอน ซึ่งมีทั้งลักษณะถูกใช้งานจนไม่สามารถใช้ได้อีกและลักษณะที่นำแกนหินหรือสะเก็ดหินขนาดใหญ่มากระเทาะให้เกิดคอม จากการสังเกตพบว่าขนาดของแกนหินในบริเวณนี้ มีขนาดใหญ่กว่าบริเวณอื่น คือมีขนาดประมาณ 10×15 เซนติเมตร พบร่องรอย 2-3 ก้อน นอกนั้นจะมีขนาดเล็กลงไป แต่ก็ยังเป็นขนาดที่ใหญ่กว่าบริเวณเนินด้านตะวันตกและเนินกลางแหล่ง ส่วนโบราณวัตถุที่เป็นสะเก็ดหินพบไม่นักนัก วัตถุคือที่ใช้ได้แก่ หินกรวดแม่น้ำที่เป็นแอนดีไซต์ หินทรายเนื้อละเอียด ควอทไซต์

รูปที่ ข.15 สภาพพื้นที่ร้านเรียนบริเวณเนินด้านตะวันออกของแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4

จากการกระจายตัวของโบราณวัตถุสามารถนำมาใช้กำหนดขอบเขตของแหล่งโบราณคดีได้ประมาณ 10x100 เมตร

รูปที่ ข.16 เครื่องมือแกนหินที่พับในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4

รูปที่ ข.17 เครื่องมือแกนหินที่พับในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4

รูปที่ ข.18 เครื่องมือแกนหินที่ถูกใช้จนหมดสภาพในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4

ประเภทหน้าที่ของแหล่งโบราณคดี ที่พักอาศัยชั่วคราว
 อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินกะเทาะ

ข.3.5 แหล่งโบราณคดีสันค่าย 5

หมายเลขอาราม്�ฐานแหล่ง 3005

คณะสำรวจ

1. นายเชิดศักดิ์ ตรีรยาภิวัฒน์ (นกกวิจัย)
  2. นายนานะ แก้ววงศ์วาน (ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงฯ)
- วันที่สำรวจ 6 กุมภาพันธ์ 2548

ตำแหน่งพิกัด

ระบบ UTM ที่ 426052 E / 2162819 N

(แผนที่ดอยผักกุด ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด เดินไปจนถึงหน้าวัดบริเวณปากถ้ำด้านที่น้ำลางไหลออก จะพบลำหัววยแห้ง เดินตัดขึ้นสันดอยไปตามผิวทางของลำหัววย ผ่านพื้นที่ป่าเบญจพรรณไปจนถึงพื้นที่ป่าสน ที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีจะอยู่ทางสันดอยด้านใต้ที่อยู่สูงที่สุดในบริเวณที่เริ่มเป็นป่าสน จนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4 จากนั้น เดินต่อขึ้นไปตามสันดอยมุ่งทางทิศตะวันออกประมาณ 200 เมตร หรือสังกัดจากสันดอยที่ต้องเดินข้ามประมาณ 2-3 เนิน

รูปที่ ข.19 ภาพแสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสันค่าย 5

สภาพแหล่งโบราณคดี เป็นสันดอนที่มีลักษณะเป็นร่องรอยต่อของสันนีน มีพื้นที่ราบขนาดประมาณ 50x80 เมตร วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีอยู่ในระดับความสูงประมาณ 966 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางตามท่ากำหนดจากเครื่อง GPS พื้นผิวดวงแหล่งจะพบหินธรรมชาติที่เป็นหินดินดานและดินทรายกระจายอยู่ทั่วไป สภาพพื้นที่ของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสน ซึ่งมีสภาพเปิดโล่ง แฉะส่องถึงและมีอากาศถ่ายเทเป็นอย่างดี ทางด้านทิศใต้ต้องแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ เป็นร่องเขาที่ลาดเทลงไปทางพื้นที่ด้านน้ำ ในขณะที่ทางด้านทิศเหนือของแหล่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชัน สามารถมองเห็นพื้นที่ด้านล่างริมน้ำได้ หลักฐานโบราณวัตถุพบกระจายอยู่บริเวณพื้นที่ราบกลางแหล่ง โดยเฉพาะบริเวณฝั่งทิศเหนือของน้ำ เป็นบริเวณที่พบโบราณวัตถุค่อนข้างหนาแน่นกว่าบริเวณอื่นๆ ของแหล่ง

รูปที่ ข.20 สภาพพื้นที่ของแหล่งโบราณคดีสันค่าย 5

โบราณวัตถุที่พบ โบราณวัตถุที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ พบกระจายอยู่ทั่วไป ไม่เป็นกลุ่มชัดเจน ส่วนใหญ่ประกอบด้วยสะเก็ดหินกระเทาะ ซึ่งมีขนาดโดยเฉลี่ยจากการสังเกตประมาณ 5 เซนติเมตร จนถึงขนาดประมาณ 2-3 เซนติเมตร ซึ่งสะเก็ดหินกระเทาะโดยรวมประกอบด้วย สะเก็ดหินปูนภูมิและทุติยภูมิแบบไม่ได้ใช้งาน สะเก็ดหินแบบทุติยภูมิที่เหลือจากการแต่งคม นอกจากนี้ ยังพบเครื่องมือแกะหินที่แต่งหัก หักหิน เครื่องมือหินกระเทาะใช้งานแบบไม่มีรูปร่างแน่นอนและแบบสับตัด ซึ่งเป็นสิ่งที่เหลือจากการใช้งานจนมีขนาดที่เล็กมาก วัตถุดินที่ใช้ได้แก่หินกรวดเม่น้ำที่เป็นหินประเภทแอนดิไซต์และหินทรายเนื้อละเอียด

บริเวณที่พบโบราณวัตถุกระจายตัวอยู่นี้ สามารถกำหนดขอบเขตของแหล่งได้ 10x20 เมตร โดยประมาณ ประมาณหน้าที่ของแหล่งโบราณคดี ที่พักอาศัยชั่วคราว

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินกระเทาะ

รูปที่ ข.21 เศษสะเก็ตหินที่พบแหล่งโบราณคดีสันค่าย 5

รูปที่ ข.22 แกนหินกะเทาะที่พบในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 5

ข.3.6 แหล่งโบราณคดีสันค่าย 6

หมายเลขอารบูรฐานแหล่ง 3006

คณะกรรมการ

1. นายเชิดศักดิ์ ตระรยาภิวัฒน์ (นักวิจัย)
2. นายนานะ แก้ววงศ์วน (ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูงฯ)

วันที่สำรวจ 6 กุมภาพันธ์ 2548

คำแนะนำพิกัด

ระบบ UTM ที่ 426126 E / 2162783 N

(แผนที่ดอยผักกุด ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าคำน้ำลอด เดินไปจนถึงหน้าวัด
บริเวณปากคั้นด้านที่น้ำลงไหลออก จะพบลำห้วยแห้ง เดินตัดขึ้นสันดอยไปตามฝั่งขวาของลำห้วย ผ่านพื้นที่ป่าเบญจพรรณไปจนถึงพื้นที่ป่าสน ที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีจะอยู่ทางสันดอยด้านใต้ที่อยู่สูงที่สุดในบริเวณที่เริ่มเป็นป่าสน จนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4 จากนั้น เดินต่อขึ้นไปตามสันดอยมุ่งทางทิศตะวันออกประมาณ 200 เมตร จนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 5 จากนั้นเดินตามสันดอยขึ้นไปอีกประมาณ 50-100 เมตร จะพบเนินเขาไม้ที่ราบแคบๆทางด้านทิศใต้ ซึ่งเป็นจุดที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้

รูปที่ บ.23 ภาพแสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสันค่าย ๖

รูปที่ ข.24 สภาพพื้นที่แหล่งโบราณคดีสันค่าย 6

โบราณวัตถุที่พบ ประกอบด้วย สะเก็ดหินกระเทาะปูนมภูมิทั้งที่ใช้งานและไม่ใช้งาน สะเก็ดหินกระเทาะแบบทุ่มดัยภูมิที่ไม่ได้ใช้งาน เครื่องมือแกนหินกระเทาะใช้งาน เครื่องมือหินที่แตกหักและเศษแกนหินรวมทั้งชิ้นได้พบรหินกรวดแม่น้ำก้อนขนาด 2-3 เซนติเมตรด้วย ไม่ทราบหน้าที่แน่ชัด จากโบราณวัตถุที่พบดังกล่าว และข้อสังเกตจากการสำรวจเข้าใจว่าเครื่องมือแกนหินกระเทาะส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ผ่านการใช้งานจนไม่สามารถนำไปใช้ได้อีก

วัตถุเดิมที่พบในโบราณวัตถุดังกล่าวมา ส่วนใหญ่จะเป็นหินกรวดแม่น้ำประเภทหินแอนดีไซต์ รองลงมาได้แก่ หินควอทไซต์ หินโคลนและหินทรายเนื้อละเอียด

ประเภทหน้าที่ของแหล่งโบราณคดี ที่พักอาศัยชั่วคราว

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินกระเทาะ

รูปที่ ข.25 เศษแกนหินกระเทาะที่ไม่ได้ใช้งานในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 6

รูปที่ ข.26 แกนหินกะเทาะที่ไม่ได้ใช้งานในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 6

ข.3.7 แหล่งโบราณคดีสันค่าย 7

หมายเลขมาตรฐานแหล่ง 3007

คณะกรรมการ

1. นายชิดศักดิ์ ตระยาภิวัฒน์ (นักวิจัย)
2. นายมานะ แก้ววงศ์วน (ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการ โบราณคดีบนพื้นที่สูงฯ)

วันที่สำรวจ 6 กุมภาพันธ์ 2548

ตำแหน่งพิกัด

ระบบ UTM ที่ 426350 E / 2162825 N

(แผนที่ดอยพักกูด ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านถ้ำลอด ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะฝ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าถ้ำน้ำตก เดินไปจนถึงหน้าวัดบริเวณปากถ้ำด้านที่น้ำลาง ให้ลอดอก จะพบถ้ำหัวแยกแห้ง เดินตัดขึ้นสันดอยไปตามฝั่งขวาของลำห้วย ผ่านพื้นที่ป่าเบญจพรรณไปจนถึงพื้นที่ป่าสน ที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีจะอยู่ทางสันดอยด้านใต้ที่อยู่สูงที่สุดในบริเวณที่เริ่มเป็นป่าสน จนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 4 จากนั้น เดินต่อขึ้นไปตามสันดอยผ่านทางทิศตะวันออกประมาณ 200 เมตร จนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 5 จากนั้นเดินตามสันดอยขึ้นไปอีกประมาณ 50-100 เมตร จนถึงแหล่งโบราณคดีสันค่าย 6 เดินต่อไปตามสันดอยสูงออกจากประมาณ 100 เมตร ก็จะถึงที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้

รูปที่ บ.27 ภาพตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสันคาย 7

สภาพแหล่งโบราณคดี เป็นสันดอนที่มีสภาพเป็นเนินเขา สภาพพื้นที่มีความลาดเอียงเล็กน้อย จานถึงก้อนหินราก อยู่ในระดับความสูงประมาณ 1016 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางตามค่ากำหนดจากเครื่อง GPS สภาพป่าโดยรอบเป็นป่าสน ทำให้มีสภาพพื้นที่เปิดโล่ง แสงแดดส่องถึงทั่วทั้งแหล่งและมีอากาศถ่ายเทเป็นอย่างดี ซึ่งยังพบว่ามีร่องรอยของกองไฟของคนในปัจจุบันอยู่ด้วย แม้ว่าตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ อยู่ห่างออกมากจากบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ แต่ห่างจากแหล่งออกไปตามสันดอนทางทิศเหนือประมาณ 50 เมตร มีสภาพเป็นแอ่งหลุม ซึ่งยังเห็นได้ว่ามีร่องรอยของน้ำขัง และมีรอยเท้าของสัตว์ประเภทควายผ่านเข้ามาในบริเวณนี้ และอาจมีการตายด้วย เพราะพบกระดูกกีบเท้าของสัตว์ประเภทวัวควาย อยู่บนพื้นผิวดินภายในแหล่ง

โบราณวัตถุที่พบ ปริมาณของโบราณวัตถุที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ สังเกตว่ามีจำนวนก้อนหินมากกว่า บริเวณอื่นที่ได้ทำการสำรวจมา และยังพบได้หลากหลายประเภทมาก ไม่ว่าจะเป็น ก้อนหิน สะเก็ดหินปูนภูมิที่ไม่ได้ใช้งาน สะเก็ดหินทุกชนิดที่ไม่ได้ใช้งาน เป็นแต่เพียงกระเทาะแต่งเครื่องมือ และแบบที่กะเทาะแต่งคม สะเก็ดหินแบบตัดภูมิ เศษแกนหิน เครื่องมือแกนหินที่แตกหัก เครื่องมือแกนหินใช้งานประเภทต่าง เช่น ศูนย์ตราลิธ และแบบสับดัด ซึ่งสภาพของเครื่องมือแกนหินจะแตกต่างกันในส่วนที่มีขนาดเล็กและมีร่องรอยที่แสดงว่าถูกใช้งานจนไม่สามารถนำมาใช้งานได้อีก เนื่องจากสภาพที่พบในแหล่งโบราณคดีสันคาย 6

จากการกระจายตัวของโบราณวัตถุที่พบ สามารถกำหนดขอบเขตนาดของแหล่งโบราณคดีได้ประมาณ 30x50 เมตร

ประเภทหน้าที่ของแหล่งโบราณคดี ที่พักอาศัยชั่วคราว

อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินยะหรือ

รูปที่ ข.28 สภาพพื้นที่แหล่งโบราณคดีสันค่าย 7

รูปที่ ข.29 สภาพพื้นที่แหล่งโบราณคดีสันค่าย 7

รูปที่ ข.30 โบราณวัตถุที่พบกระจายบนผิวดินของแหล่งโบราณคดีสันค่าย 7

รูปที่ X.31 ค้อนหินที่พบในแหล่ง
โบราณคดีสันค่าย 7

รูปที่ X.32 แกนหินกะเทาะใช้งานที่
พบในแหล่งโบราณคดีสันค่าย 7

X.3.8 แหล่งโบราณคดีถ้ำหลังโรงเรียนราชประชา

หมายเลขมาตรฐานแหล่ง 3008

คณะกรรมการ

1. นางสาวอุดมลักษณ์ อุ่นตระกูล (นักวิจัย-โครงการชาติพันธุ์ฯ)
2. นายพิพัฒน์ กระจะจันทร์ (ผู้ช่วยนักวิจัย)
3. นายชลวิทย์ ทองเจริญชัยกิจ (ผู้ช่วยนักวิจัย)
4. นายมนัส แก้ววงศ์วน (ผู้ช่วยนักวิจัย)
5. นางสาวอรพรรณ ฐิติกุลภัทรวงศ์ (คนนำทาง)
6. นายอดิศักดิ์ ใจน์เกษตรสิน (คนนำทาง)

วันที่สำรวจ 29 กรกฎาคม 2548

ตำแหน่งพิกัด

ระบบ UTM ที่ 423300 E / 2160200 N

(แผนที่ดอยผักกุด ระหว่างแผนที่ 4648 II ลำดับชุดที่ L 7017)

ที่ตั้ง หมู่บ้านวนาหลวง ตำบลถ้ำลอด อ่าเภอปงมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเดินทางสู่แหล่ง จากโรงเรียนราชประชา 34 เดินไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้บริเวณบ้านพักอาจารย์ จะพบภูเขาหินปูน ซึ่งเป็นที่ตั้งของถ้ำ โดยถ้ำอยู่ในระดับที่สูงจากพื้นดินขึ้นไปประมาณ 40-50 เมตร จุดสังเกตเมื่อมองจากด้านล่างขึ้นไป ก็อตตันจันทน์พากู่ที่อยู่ตรงปากถ้ำ เส้นทางเดินขึ้นไปสู่แหล่งต้องลัดเลาะตามไร่ข้าวโพดของชาวบ้าน และเดินเลียบไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของภูเขา

รูปที่ ข.33 ภาพแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีถ้ำหลังโรงเรียนราชประชา

สภาพแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ตั้งอยู่บนภูเขาหินปูนทางฝั่งตะวันตกของลำน้ำลำธารค้านทิศตะวันออกของกับลำน้ำลำธารมีลักษณะที่ร่วนแคลบระหว่างภูเขา ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนราชประชา 34 และอยู่ห่างจากลำน้ำลำธารไปทางทิศตะวันออกประมาณ 500 เมตร ตัวแหล่งตั้งอยู่ในระดับความสูงประมาณ 760 เมตรจากระดับน้ำทะเลเป็นกลาง ปากถ้ำเป็นช่องทางเล็ก ๆ ซึ่งต้องคลานหรือย่อตัวเข้าไป ภายในถ้ำมีลักษณะเป็นโถงขนาดใหญ่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 โถง คือ โถงหมายเลข 1 เป็นโถงขนาดใหญ่ ด้านหน้าของโถงมีสภาพเป็นพื้นที่ลาดเอียงจากปากถ้ำลงไป ลักษณะดินภายในถ้ำเป็นดินเปลือกหินที่อ่อนหักเป็นชิ้นๆ กระจายอยู่ทั่วไป ที่โถงนี้พบเศษชิ้นส่วนโลหะไม่ที่ถูกทำลายจนไม่เหลือสภาพเดิม มีเพียงชิ้นส่วนหัวโลงที่เป็นเศษเล็ก ๆ สภาพและร่องรอยต่าง ๆ ภายในแหล่งแสดงให้เห็นว่ามีการรบกวนโดยมนุษย์

รูปที่ ข.34 สภาพแหล่งโบราณคดีถ้ำหลังโรงเรียนราชประชา

รูปที่ บ.35 สภาพโลจไม่พบร่องรอยเรียนราชประชา

หลักฐานที่พบในโถงนี้ เป็นโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาเนื้อดินลายเชือกทับรุมควันสีดำอยู่รวมกันเป็นกลุ่มที่ผนังถ้ำ ซึ่งลักษณะของเศษภาชนะดินเผาคล้ายกับที่พบในถ้ำโลจไม่ทั่วไป ชิ้นส่วนพื้นของมนุษย์พบกระดัจกระจายอยู่ท้ายบริเวณของโถงถ้ำ รวมทั้งหินกรวดแม่น้ำขนาดใหญ่ท้ายก้อนบางก้อนมีร่องรอยใช้งานขัดฝนเครื่องมือบางอย่าง นอกจากนี้ยังพบเครื่องมือโลหะที่เป็นเหล็กคล้ายสิ่วขนาดใหญ่ สภาพก้อนห้างสมบูรณ์มีสันมีจีบหัวหังอัน วางชุดกอยู่ในหลุมถ้ำใกล้ก้องเศษภาชนะดินเผา ก้อนที่จะลงไปโถงที่ 2 และเครื่องมือหินกะเทาะที่มีเนื้อหินแบบหินฟลินท์ (Flint) ซึ่งเป็นหินชนิดพิเศษที่ไม่ค่อยจะพบได้บ่อยนักในเครื่องมือหินในเขตอำเภอปางมะผ้า ถูกซุกอยู่บริเวณหลังถ้ำหนึ่งจากพื้นดินขึ้นมาประมาณ 2 เมตร

อีกโถงหนึ่งคือโถงหมายเลข 2 อยู่ต่อมาทางขวา โถงหมายเลข 1 ซึ่งทางเข้าต่อเนื่องมาจากโถงหน้าและเป็นโพรงค่ออนข้างเล็กสามารถก้มตัวลอดเข้าไปได้ เนื่องจากอยู่ด้านในสุดของถ้ำจึงทำให้มีแสงสว่างลอดลอดเข้าไปถึงที่พื้นถ้ำซึ่งเป็นดินแบ่งเนื้อหิน พบร่องรอยของสัตว์ที่สันนิษฐานว่าเป็นเม่น เพราเพบuhn เม่นกระจาดอยู่ทั่วไปทั้งถ้ำ ซึ่งคนนำทางชี้ให้เห็นร่องรอยของการบุดหาดตามเม่นบริเวณพื้นถ้ำ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งของการเข้ามารบกวนและทำลายแหล่งโบราณคดี ตามพื้นถ้ำบริเวณพนังของโถงนี้ พบร่องรอยของหินกรวดขนาดใหญ่ทั่วไปทั้งถ้ำ ซึ่งมีลักษณะคล้ายถูกกัดแทะจากตัวเม่น

โบราณวัตถุที่พบ เศษภาชนะดินเผาเนื้อดิน เศษชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ เครื่องมือหินกะเทาะหินกรวดแม่น้ำมีร่องรอยใช้งาน เครื่องมือเหล็ก

ประเภทหน้าที่ของแหล่ง พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ

อายุสมัย สมัยก่อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมโลจไม้

หมายเหตุ เนื่องจากสภาพของถ้ำถูกบุกวนอย่างมากในการสำรวจครั้งนี้จึงได้เก็บโบราณวัตถุที่สำคัญหลายชิ้นกลับมาเพื่อเก็บรักษาและทำการศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติม คือ เศษภาชนะดินเผาเนื้อดิน พื้นนูนนุ่มๆ เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือเหล็ก และตัวอย่างหินกรวดขนาดใหญ่

รูปที่ ข.36 เศษภาชนะดินเผาที่พบริเวณหลังโรงเรียนราชประชา

รูปที่ ข.37 เครื่องมือเหล็กที่พบริเวณหลังโรงเรียนราชประชา